

A TÁRSULATI ÉLET HÍREI

Az Eötvös Loránd Fizikai Társulat Küldöttközgyűlése

Az Eötvös Loránd Fizikai Társulat 2016. május 14-én az ELTE TTK Eötvös termében tartotta éves küldöttközgyűlését. A hagyományos, napirend előtti szakmai előadást *Trócsányi Zoltán*, a Debreceni Egyetem professzora tartotta *Neutrínóoszilláció* címmel¹ (az előadás alapján készült írás jelen lapszámunk 182–189. oldalain olvasható).

Elnöki köszöntő

Az előadás után *Patkós András*, a Társulat elnöke köszöntötte a jelenlévőket és rövid megnyitó beszédében kiemelt néhányat a Társulat tavalyi és idei tevékenységeiből, így a Fény Nemzetközi Évéhez kapcsolódó rendezvényeket, a Fizikatanári Ankét és a Sugárvédelmi Továbbképző Tanfolyam megszervezését. Helyes lépésnek bizonyult a tavalyi évben a tanáralelnök funkció bevezetése, aminek fontos szerepe volt abban, hogy a magyar közoktatásban történekre a Társulat gyorsan és szakszerűen tudott reagálni.

Fizika a közoktatásban

Ezután *Pántyáné Kuzder Mária* alelnök tájékoztatta a küldötteket a fizika közoktatásáért tett lépésekről. Elmondta, hogy felvették a kapcsolatot az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézzel, aminek eredményeként *Ujvári Sándor* részt vett a kísérleti „A” kerettanterv tankönyveinek fejlesztésében, továbbá 50 fizikatanár úgy tanította végig a könyvet, hogy közben folyamatosan naplózta a tapasztalatokat és véleményezte a könyvet. Pozitív eredmény, hogy a szerzők a szakmai kérdésekben elfogadták a véleményeket és ezeket figyelembe véve javítottak a könyveken. Nem változtattak azonban, és vitát sem lehetett kezdeményezni a tanterv szerinti beosztáson. A Társulat szakértői szakvéleményt adtak a „B” típusú tankönyvekről is, ezek esetében azonban nem került sor a szerzőkkel a vélemény megvitatására. Bekapcsolódtak az Oktatási Kerekasztal Tartalomfejlesztési munkacsoportjainak munkájába. Itt kezdetben 6 munkacsoport megalakítását tűzték ki célul, amelyekből a Társulat 3 munkacsoportban (NAT kerettanterv 5–12. évfolyam, tankönyv, differenciált és integrált oktatás) képviseltette magát. (A differenciált és integrált oktatás munkacsoport az önálló munka megkezdése előtt megszűnt.) A 5–12. osztály kerettantervének elemzésében résztvevők feladata a fizika tantárgy jelenlegi tartalmának elemzése és a változtatá-

si javaslatok megfogalmazása volt. Szakértőink közvetlenül a fizikatanároktól kértek és kaptak véleményt, amelyekből *Moróné Tapody Éva*, *Jánossy Zsolt*, *Ujvári Sándor* és *Theisz György* egy 11 oldalas összefoglalót írt, valamint készült egy vezetői összefoglaló, amelyről szintén megkérték a kollégák véleményét.

2016. március 22-én jelent meg *A kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről szóló 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet módosítása* című anyag a szakközépiskolák szakképzésű gimnáziummá alakításáról. Ennek alapján szakképzési irányok szerint 7 tantervi alcsoportot hoztak létre, amelyekre meghatározták, hogy 2016 szeptemberétől mely egyetlen vagy éppen nulla természettudományi tárgyat fognak tanítani. A Társulat állásfoglalást készített a szakirányú középfokú képzés létrehozandó rendszeréről és tantárgyi programjáról, amelyet eljuttatott a Köznevelési Államtitkárságra, illetve az MTA képviselője, *Csépe Valéria* akadémikus asszony közvetítésével a Köznevelési Kerekasztalhoz. 2016. május 2-án megjelent *A szakképzésű gimnáziumi képzés óraterve*, amely tartalmaz látszatengedményeket, de még így is elfogadhatatlan. Az Eötvös Loránd Fizikai Társulat véleményével egyetértő Magyar Földrajzi Társaság, Magyar Biológiai Tár-

A Közgyűlés előtti tudományos előadás a 2015-ös Nobel-díjról és előzményeiről.

¹ A közgyűlési képeket Kiss Andor készítette.

saság, Magyar Csillagászati Egyesület és a Magyar Kémikusok Egyesületének Kémiatanári Szakosztálya közös nyilatkozatot terveznek kiadni, hangsúlyozva, hogy politikamentesen, szakmai érveken alapuló tárgyalásokon szeretnének elérni változtatást a szakgimnáziumok természettudományi oktatásában.

Főtitkári beszámoló

Az elnökség aktuális tevékenységéről adott részletes beszámolót követően tartotta meg *Újfalussy Balázs* főtitkári beszámolóját. Ismertette a Társulat 2015. évi gazdálkodását és 2016. évi pénzügyi tervét. A 2016. évi költségvetés jelenleg deficitet mutat, ezért lépéseket kell tenni a bevételek növelésére (például a személyi jövedelemadó 1%-ból származó bevétel növelésével, a pártolói tagság kiterjesztésével, a szakcsoportok jövedelemszerző tevékenységének fokozásával) és a kiadások csökkentésére. Ez utóbbival kapcsolatban felmerül, hogy a *Fizikai Szemle* fokozatos elektronikus alakításával csökkenthető a költségek. Erről már készült egy internetes véleményfelmérés, és a nyár folyamán a tagoktól nyilatkozatot kérünk arról, hogy papíralapon vagy elektronikusan kívánják 2017. folyamán megkapni a *Fizikai Szemlét*.

A közhasznúsági tevékenység egyik alapvető forrása a személyi jövedelemadó 1%-ból származó bevétel. A 2015-ben ilyen módon befolyt összeg 25%-át a Társulat működési kiadásainak részbeni fedezésére fordította (iroda bérleti díja, könyvelési díj). A fennmaradó összeget a *Fizikai Szemle* postázási költségeire használtuk fel. A Társulat közhasznúsági tevékenysége a főtitkári beszámoló szerint 4 alapelő köré szerveződik.

A *tudományos tevékenység és kutatás területén* a tudományos eredmények közzétételének, azok megvitatásának színteret adó tudományos konferenciák, iskolák, előadóülések, valamint más tudományos rendezvények szervezését és lebonyolítását emelte ki.

E területen 2015-ben a következő rendezvényeket tartották:

- Sugárvédelmi továbbképző tanfolyam

Szavaznak a küldöttek.

– PIPAMON workshop (Photon and fast Ion included Processes in Atoms, Molecules and Nanostructures)

– Teaching Physics Innovatively nemzetközi konferencia (TPI)

– Doktoranduszok országos konferenciája (DOFFI)

– LIGHTtalk: The Power of Photonics konferencia

– LIGHT talk: Careers in Photonics konferencia

– A területi és szakcsoportok által szervezett előadások, bemutatók, kiállítások lebonyolítása, például: *Egy kis esti fizika, Kutatók Éjszakája, Szkeptikus Konferencia, Fizikus Napok*.

A *szakmai folyóiratok, kulturális örökség megővése területén* a Társulat hivatalos folyóirata az 1951 óta havonta megjelenő *Fizikai Szemle* a 2015. évben a 65. évfolyamába lépett. A *Középiskolai Matematikai és Fizikai Lapok* társtudalajdonosaként a Társulat részt vesz a folyóirat megjelenítésében. A [FIZINFO] levelezőlistát a Társulat működteti. Kulturális örökségünk ápolásában fontos esemény volt, hogy az Európai Fizikai Társaság *EPS Historic site* megnevezést ítélte oda a Fasori Gimnáziumnak, *Wigner Jenő* iskolájának.

A *tehetség gondozás, képességfejlesztés, ismeretterjesztés területén* Társulatunk a képességfejlesztés szolgáltatásban versenyeken kínál felmérési lehetőséget. A 2015-ben szervezett és lebonyolított, némely alkalommal több száz tanulót is megmozgató versenyek száma változatlanul meghaladja a húszat. Ezek között számos olyan is szerepel, amelyek hosszabb idő óta évente rendszeresen megrendezésre kerülnek.

– A Társulat 2015-ben is megrendezte országos jellegű fizikaversenyeit: az Eötvös-versenyt, az Ortway Rudolf nemzetközi fizikai problémamegoldó versenyt, a Mikola Sándor Országos Középiskolai Tehetségkutató Fizikaversenyt, az Öveges József Kárpát-medencei Fizikaversenyt és a Szilárd Leó Fizikaversenyt. Ezekon kívül számos helyi fizikaversenyt is szervezett.

A legfontosabb tehetséggondozó aktivitások a következők voltak:

– A Társulat szervezte meg a résztvevők kiválasztását és felkészítését a 2016. évi Nemzetközi Fizikai Diákolimpiára.

– Továbbra is szakmai felügyeletet lát el a Társulat a Budapest Science Center Alapítvány kuratóriumán keresztül a Csodák Palotája működése fölött.

– A Társulat Tehetségpontja az új székhelyen anyagi problémák miatt „takarékon” működik.

– 2015-ben új esemény volt és nagy sikert aratott a *Fizika Mindenkié* nap, amely 2015. április 18-án 45 helyszínen 52 programmal – idén, 2016. április 16-án a Fény Éve támogatása nélkül is 42 helyszínen, 56 programmal – valósult meg.

A *köznevelés, tanártovábbképzés területén*:

– A tanártovábbképzés a Társulat oktatási szakcsoportjainak, valamint területi csoportjainak szervezésében folyt. A fizikatanár-közösség számára módszertani segítséget, tapasztalatcsere- és szakmai továbbképzés

lehetőségét kínált a 2015. évben megrendezett, akkreditált továbbképzésként elismert 58. Fizikatanári Ankét és Eszközbemutató, amelyet Hévízen rendeztek meg. Az akkreditációt ezt követően meg kellett újítani, amit 2016 februárjában újabb 5 évre elnyertünk.

– A Társulat kiemelt feladatának tartja a fizika és általában a természettudományok közoktatásban betöltött szerepével (például pedagógus életpályamodell, minősítési rendszer, pedagóguskar, tankönyvfejlesztés, tantervek stb.) való foglalkozást.

– A Társulat szervezésében fizikatanárok 39 fős csoportja vett részt a CERN-ben magyar nyelven megtartott továbbképzésen (<http://cern.sukjaro.eu/cern2015>).

– 2015-ben a magyar delegáció részt vett a Londonban rendezett *Science on Stage* nemzetközi oktatási konferencián, ahol *Gajdosné Szabó Márta* kémia-tanár nő díjat is nyert. A magyar delegáció tagjait a 2014-ben az Eötvös Társulat társrendezésében végrehajtott hazai előválogatón választották ki. Idén Debrecenben lesz az előválogató verseny.

– A National Instruments vállalattal együttműködve a MyDAQ univerzális mérőeszközt felhasználó projektek tervezésére és megvalósítására a Társulat pályázatot (<http://sukjaro.eu/ELFT-NI-palyazat>) hirdetett meg tanároknak. Képviselőink részt vettek a lebonyolításban és a zsűrizésben.

– Az Ericsson-díjjal és a Rátz Tanár Úr Életműdíjjal jutalmazott fizikatanárookra 2015-ben is a Társulat ezzel foglalkozó díjbizottsága tett szakmai javaslatot.

A 2015-ben bekövetkezett szervezeti és működési változások:

– A *Fizikai Szemle* szerkesztője *Füstöss László* helyett 2016 januárjától *Lendvai János* lett.

– Az új ügyvezető *Nagy Zsigmondné* helyett 2015 júliusától *Kovács Bernadett* lett.

– A Vas megyei szakcsoport újralakult.

A következő napirendi pontban Újfalussy Balázs főtítkárral bemutatta a díjbizottság javaslatát a Társulat tudományos díjaira. A szakmai díjak átadására idén a Fizikus Vándorgyűlésen kerül majd sor.

A levezető elnök bejelentette, hogy *Szalay Katalin* a továbbiakban nem vállalja a honlap szerkesztését, de továbbra is segíti ezt a munkát. A küldöttközgyűlés megköszönte Szalay Katalin hosszú éveken át végzett munkáját.

A *Fizikai Szemle* szerkesztőbizottsága *Illy Józsefnek* adományozza a 2015. évi Marx György Fizikai Szemle nivódíjat *Einstein, a geofizikus?* című cikkéért. A díj pénzjutalommal jár együtt, amelyről *Illy József* a Társulat javára lemondott.

A Felügyelő Bizottság jelentése

Ezután került sor a Felügyelő Bizottság jelentésére, amit *Heitler Krisztina* bizottsági elnök távollétében *Theisz György* ismertetett. A Felügyelő Bizottság 2015 májusától kezdte meg munkáját. Elkészítette saját ügyrendjét, amely szerint évente legalább háromszor ülésezik.

A Küldöttközgyűlés megköszöni Szalay Katalin hosszú éveken át tartó honlapszerkesztői munkáját.

A rendelkezésükre álló információk alapján a Társulat gazdálkodásáról az alábbiakat állapították meg:

– A Társulat pénzügyi helyzete az elmúlt évben összességében deficitet mutatott. Kiemelkedően magasnak mutatkoztak a személyi jellegű kiadások, illetve a könyvelői díj.

– A 2016. évi terveket áttekintve elmondható, hogy – az előzetes számok alapján – a 2015. évi deficit gazdálkodás itt is folytatódik. A Felügyelő Bizottság a gazdálkodási problémák csökkentésére javaslatokat tett a Társulat elnökségének. A fenti megállapítások és javaslatok mellett a Felügyelő Bizottság *a 2015. évről szóló főtítkári beszámoló és a 2016. évi költségvetés elfogadását javasolta* a küldöttközgyűlésnek.

Hozzászólások

A Felügyelő Bizottság jelentését követően *Moróné Tápody Éva, Almási Gábor, Lakatos Tibor, Halász Tibor, Kovács József, Csordás András, Hegedűs Árpád* és *Martinás Katalin* szóltak hozzá a főtítkári beszámolóhoz.

Alapszabály-módosítás, társulati díjak, szavazás

Ezután került sor az alapszabály-módosítási javaslat ismertetésére. *Patkós András* előjáróban elmondta, hogy a főtítkárral által előterjesztendő javaslatok az egy évvel ezelőtt meghatározott irányelveknek megfelelnek. *Újfalussy Balázs* ismertette a javasolt alapszabály-módosítások listáját, amelyet *Wojnarovich Ferenc* segítségével állították össze. A legfontosabb módosítás egyes vezetői mandátumok idejének kettőtől négy évre történő növelése, valamint az elnök-alelnök párra vonatkozó kutató-tanár paritás.

Nagy Dénes Lajos az Eötvös Loránd Fizikai Társulat Érmével és Füstöss László „A fizikai gondolkodás terjesztéséért” kitüntetéssel.

Az alapszabály-módosításra vonatkozó előterjesztés ismertetését követően bemutatták az elnökség javaslatát a közgyűlés által odaítélhető társulati díjakra, amelyekről a közgyűlésnek titkosan kell szavaznia.

Ezután Patkós András elnök szavazásra bocsátotta a Társulat 2015. évi közhasznúsági jelentését, valamint az elnökség pénzügyi és szakmai beszámolóját, amit a közgyűlés egyhangúlag elfogadott. Szintén egyhangúlag fogadta el a közgyűlés a Társulat 2016. évi költségvetését és a Felügyelő Bizottság jelentését.

Új jelölőbizottság

Mivel a jelölőbizottság mandátuma lejárt, és a következő évi küldöttközgyűlés tisztújító, szükségessé vált egy új jelölőbizottság megválasztása a következő négy évre. Az új jelölőbizottságára – előzetes egyeztetések után – *Kürti Jenő* alelnök az alábbi javaslatot tette:

Elnök: *Lévai Péter* akadémikus (Budapest, MTA Wigner Fizikai Kutatóközpont)

Tagok: *Benedict Mihály* egyetemi tanár (Szeged, Szegedi Tudományegyetem), *Cserti József* egyetemi tanár (Budapest, Eötvös Loránd Tudományegyetem), *Dudics Pál* nyugdíjas (Debrecen, a Középkolai Oktatási Szakcsoport jelöltje), *Szénási Istvánné* nyugdíjas (Budapest, az Általános Iskolai Oktatási Szakcsoport jelöltje).

A közgyűlés egyhangúlag elfogadta a javaslatokat, majd később titkos szavazással megerősítette a jelölőbizottságot a fenti összetételben.

Díjak átadása

A küldöttek jelölőbizottságra, továbbá a társulati díjakra történő titkos szavazását követő szünet után került sor a díjak átadására. A díjakat Patkós András elnök és Újfalussy Balázs főtítkár adták át.

Az Eötvös Loránd Fizikai Társulat Érme díjat kapott *Nagy Dénes Lajos*, az MTA Wigner FK professzor emeritusa, az ELTE nyugalmazott egyetemi tanára. Jelentős eredményeket ért el magfizikai módszerek, elsősorban a Mössbauer-spektroszkópia alkalmazásaiban. Fontos

Haiman Ottó otthonában, amikor Patkós Andrásról átvette az Eötvös Plakettet (fotó: Kármán Tamás).

szerepet játszott és játszik Magyarország részvételében különféle nemzetközi kutatási infrastruktúrákban. Az ELFT-ben több mint ötven éve tevékenykedik, volt főtítkár, alelnök, elnökségi tag. 1992-ben ő indította útjára a Fizinót. Az Európai Fizikai Társulatban (EPS) évtizedek óta az együttműködés – mint például az ELFT és az EPS hatékony kapcsolatai – fejlesztésén dolgozik.

Prométheusz-érmét „A fizikai gondolkodás terjesztéséért” Füstöss Lászlónak ítelték oda, aki e cél eléréséhez – a *Fizikai Szemle* szerkesztőjeként, tudományos-ismeretterjesztő cikkek és könyvek készítőjeként, valamint a Budapesti Szkeptikus Konferenciasorozat egyik elindítójaként – országos hatással járult.

Patkós András elnök elmondta, hogy az év folyamán két Eötvös Plakettet adományozott az elnökség. (Az Eötvös Plakettet az Ügyrend szerint elnökség adományozza, és erről tájékoztatja a közgyűlést).

– 2015 novemberének elején 90. születésnapján *Szatmáry Zoltán*, a *Fizikai Szemle* főszerkesztője a Társulat nevében is köszöntötte *Pál Lénárdot*. Ezen az eseményen adták át Pál Lénárd részére az Eötvös Plakettet a Társulat érdekében végzett tevékenységének elismeréséül.

– A 96. életévében járó *Haiman Ottó* 2015 decemberében jelezte, hogy a továbbiakban nem tudja folytatni a *Fizikai Szemle* tartalomjegyzékének több nyelvre fordítását. A Társulat elnöke *Kármán Tamás* műszaki szerkesztővel együtt felkereste, és részére átadták az Eötvös Plakettet.

Gratulálunk a díjazottaknak.

Zárszavában Patkós András elnök elmondta, hogy az Eötvös Loránd Fizikai Társulat idén 125 éves lett. Sok nemzedék erőfeszítése van a Társulatban, becsüljük meg. Idén rendezzük meg a Fizikus Vándorgyűlést Szegeden. Feltehetően a 150 fő² is el fogja érni a résztvevők száma. Végül megköszönte a jelenlevőknek a közgyűlésen való megjelenést, a küldöttközgyűlési bizottságok munkáját és bezárta a küldöttközgyűlést.

² A folyóirat nyomdába adásakor a jelentkezők száma már 250 fő.